

Les Cultures Minoritàries Europees de Jordi Ventura
per J.A.

Arb. 1029

(1)
150124847

Ens trobem davant d'un llibre realment important, i ~~no és~~ si
~~tenim esment de les circumstàncies ambientals que han envoltat~~
i en dir això valors el llibre, tant pel contingut, com pel risc que
comporta per a un escriptor a casa nostra ocupar-se d'un tema
com aquest. No és, doncs, estrany que en ~~compares~~ analitzar les vici-
ssituds de les llengües i les cultures de certes nacions sense estat,
sotmeses a la persecució d'una altra nació-estat, hagi exclòs,
precisament, les de la península i particularment la llengua i
la cultura catalanes. En ~~la~~ introducció assenyala: "N'hem deixat
de banda un grapat, i no pas únicament per raons òbvies de manca
d'espai". En cap moment, però, no dona entenent que Catalunya es
trobi en situació semblant a la de les nacions estudiades, i si això
podria resultar perillós si el llibre fos destinat a gent forània,
ben tant que ~~pugués semblar que~~ poguessin interpretar que la
nostra pàtria ~~o restava~~ exclosa del problema, sols els babaus
podrien entendre-ho així al nostre país. Els paral·lels són mil-
liples i prou explícits ~~per als~~ catalans que no tenen palla al ull.
~~o que fan veure que la tenen.~~

El llibre és important, principalment, perquè posa de relleu que
la lluita per les reivindicacions nacionals al món no és exclusiva
dels pobles africans i asiàtics "subdesenvolupats", com volen creure
algunes ~~catalanes~~ persones, i com ~~he~~ manifestat públicament
alguns catalans il·lustres, el professor Josep Ferrater Mora quan assenyala
que la idea de nació no és ne idea-força a Europa. Vegeu ~~en~~ la
Catalunya — Los Foros de la Vida Catalana P. 118, (Cuestions —)
El contrari, res no es troba tan lluny de la realitat — així en J. Verri-

final de "Vneur sans gages" és un "tour de force" tan brillant que és capaç d'arribar a un clímax adhuc després de la sorprenent inoèncio poètica de la "cité radieuse" de la primera escena.

Es significatiu que el darrer discurs fos tot just difuminat en el conte que fou el germeu de l'obra. Allà el protagonista només s'adona que "cap paraula, amigable o autoritària, no l'hauria pogut convèncer; totes les promeses de felicitat, tot l'amor del món, mol'haurien pogut commoure; la bellesa no l'hauria ^{made him relent} ~~estremordit~~, ni la ironia ~~ampoc~~ ^{ampoc} ni l'hauria fet avergonyir, ni tots els savis del món haurien aconseguit de fer-li comprendre la vanitat del crim o de la caritat". La ~~traducció~~ ^{conversió} d'aquells breu paràgraf en un discurs dramàtic que talla l'alei, demostra l'immens poder de Joneso com a dramaturg.

Hi ha un altre element que no trobem en el conte: el mite polític i l'argumentació sobre l'autèntica revolució. Això dona la pauta de la preocupació creixent de Joneso per la polèmica contra els crítics d'extrema esquerra. Hom podria argumentar que ~~la introducció en engrubia~~ la introducció d'aquell element anti-polític - si bé resulta per aquesta mateixa raó polític - resta força a la principal imatge poètica de l'obra. Després de tot, la "cité radieuse" de l'escena primera és un argument més poderós per la mateixa posició. És la imatge d'un món on tots els problemes socials han estat resolts, tot l'enemy eliminat; i no obstant, adhuc allà, la presència de la mort torna la vida fútil i absurda. Per altra banda, les escenes de la multitud,

sumultuosa i agitada com en un malson, són una extensió
legítima de les imatges de proliferació i pesantor en el diagnòstic
de Béranger del seu estat depressiu.

Tueur sans gags fou representada amb un èxit considerable en
el teatre Récamier el febrer de 1959. Quan va arribar a Nova
York, el mes d'abril de 1960, ~~no~~ fou acollida amb tanta com-
prensió i haguéren de treure-la del cartell després d'un ^{poques} ~~quantes~~
representacions. Brooks Atkinson va trobar que el tercer acte
era "teatre mal escrit" perquè la darrera escena és estàtica
i per consegüent ~~inquantable~~ nerviosament i estèticament in-
quantable. No obstant, això és precisament allò que hom ha
volgut aconseguir, que fos inquantable. Perquè el teatre de Ionesco,
malgrat contenir un humor amarg i farsescament tràgic, és una
altra cosa que no pas el teatre ~~farsa~~ ~~que es basa en una~~
que solament cerca d'agradar. La mescla d'allò que és farsesc
i allò que resulta tràgic conjunta, altrament, el públic amb
una convenció completament nova, malgrat l'opinió de Brooks
Atkinson. Dintre els propis termes de referència, Tueur sans
gags, és una obra d'un estil ^{i un llenguatge} ~~purament~~ clàssic, almenys en
l'original francès.

Tueur sans gags, a més, no s'ha basat solament en una bri-
llant concepció conjunta del tema, sinó que és plena de petits detalls
delitosos: la "cité radieuse", per exemple, té un sol tan esplèndid
que per tal de cultivar plantes que necessitin aigua de pluja, s'han
de construir hivernacles especials. L'arquitecte, mentre acompanya
Béranger pel nou barri, atant la rutina del seu despatx per
mitjà d'un telèfon que despreciosament ~~no~~ es troba de la butxaca.
La secretària de l'arquitecte, Mlle. Dany, no pot suportar

La rutina de l'oficina i decideix acomiadar-se. Per aquesta
raó és assassinada — l'assassí no ataca els empleats municipals
i a l'escollir la llibertat, tria la mort. Mes, l'arquitecte simple-
ment s'anoua d'espatlles davant la mania de la gent, "la mania
de les víctimes de retornar sempre al lloc del crim". Entre els imple-
ments de l'assassí en la maleta d'Edouard hi ha una capsa que
conté una altra capsa, que a la vegada ^{en} conté una altra, i així
ad infinitum. Entre la multitud, en el mitin polític, un home net
pregunta per on pot anar al Danubi, malgrat saber que es troba
a París i que ell mateix és parisien. Tot això ^{representa} una riguesa
inventiva que ajuda a conjurar el món peculiar de somni,
l'humor chaplinès i la ~~tendresa~~ dolça tendresa que caracteritza
l'obra de Ionesco. Tincure se gen ha ~~d'ocupar~~ d'ésser considerada
donc una de les obres més grans del Teatre de l'absurd.

Intern
internos

En el mes de novembre de 1955, la Nouvelle Revue Française va publicar un conte de Ionesco, que més tard es convertiria en una de les ~~seves~~ més importants de les seves obres. Aquest conte que "ha photo du Colonel", i va constituir la base ~~per~~ de l'obra que Ionesco va acabar durant la seva estada a Londres l'agost de 1957: "Tueur sans gages", ^{que fou} titulada en la traducció anglesa "The Killer" (l'assassí), que no fa justícia al sentit del títol francès, que vol dir "Assassí sense recompensa" (o pagament); o al a dir, un assassí sense propòsit ~~que~~ que mata gratuïtament.

"Tueur sans gages" és la segona obra de tres actes de Ionesco i no solament una de les més ambicioses sinó ^{ad}huc la ~~seua~~ millor. Béranger, el protagonista, és un home net chaplinesc, senall, ^{antèdip} por d'estrè, però humà. (Segueix una explicació del tema de l'obra)

En una nota, Ionesco subratlla la intenció de la darrera escena, ~~per~~ la qual, tal com ell diu, "és una ^{obra} ~~obra~~ d'un acte per si sola". El discurs hauria d'ésser presentat d'una forma que procurés "ressaltar la derrota gradual de Béranger, la seva caiguda i la buidor de la seva moralitat tan de lloc comú, fins ~~al~~ ~~adaptem~~ ^{un} que s'afeix ~~de~~ ~~colapso~~ ~~com~~ ~~que~~ es desinfla com un globus reventat." L'assassí (qui, segons suggereix Ionesco en una indicació de l'obra, no s'hauria de veure i solament s'hauria d'oír les seves rialles rialles) representa la inevitabilitat de la mort, l'absurd de l'existència humana. És la presència assassina que s'amaga darrera

els estats ànims més radiant^(i enforics) de felicitat i els forma
freds i grisos com un dia de novembre de la nostra exis-
tència quotidiana.

En el primer acte, Béranger descriu llargament l'experiència
que la cité radiense ~~expressa~~ representa - l'escalf que
en altres temps solia omplir la seva ànima, l'indescrïble
sentiment d'enfora que el feia cridar ~~horra d'alegria~~ curull
de joia: "jo sóc, jo sóc, tot és, tot és! I després, de sobte,
un sentiment de buidor ~~l'hi~~ li invaia l'ànima com en els
moments d'una tràgica separació, "~~estiu~~ ^{al celobert} ~~unes velles sortien~~
~~del, dels, pates~~ i m'omplien les orelles amb els seus esgarips i
amb les seves veus vulgars; els gossos lladraven; i jo vaig sen-
tir-me abandonat enmig de tota aquella gent, de totes aque-
lles coses." Aquest és l'estat d'ànim que ens presenta en el
segon acte en la simfonia de veus de xafarders del celobert, i
més tard en l'horrible miting polític, en el tràfic ~~de~~ menat
per la policia. Es l'adonar-se, mentre tothom ho accepta, que
la vida és fútil davant la cara de la mort inevitable, allò que
canvia l'enforia en depressió. La mort és la fotografia del
coronel, la qual exerceix una fatal fascinació sobre les
píctures de l'assassí. Cap argument moral o ^{expedient} ~~expeditiu~~
no pot tenir valor davant la futilitat idiota de la condició
humana.

Una vegada més l'obra en conjunt conforma una simple
imatge poètica, mes aquesta cop el seu poder és sostingut i
aprofundit a mida que l'acció avança i en contrast amb
la tensió declinant del tercer acte d'"Amédée", l'escena

"i el fet és que a tot Europa, des de Frisia fins a Macedònia i des del mar d'Irlande fins a l'Egeu, el tercer món dels pobles minoritaris europeus es mou i s'afanya per tal d'assolir un nivell més alt de dignitat humana".

Jordi Ventura i Subirats va néixer a Barcelona l'any 1932. Als divuit anys surt a l'estranger i descobreix, principalment a Provença, les característiques diferencials de les petites nacions immerses en el clos d'Europa. Aqueixa circumstància el mou a aprofundir-ne l'estudi, per tal de comprendre millor la realitat nacional de la seva pàtria. Estudia història a la Universitat de Provo, Utah (Estats Units); després d'una breu estada a Venècia, on es dedica a la promoció publicitària, es trasllada a Provença i, al ~~seu~~ ^{seu} desenvolupant activitats periodístiques en els diversos Festivals del Film de Cana, es llança a l'occitanisme. A l'any 1957 esdevé membre de l'Acadèmia Provençal, funda el primer periòdic provençal de la regió, i entra a formar part dels Consells d'Estudi i d'Administració de l'Institut d'Estudis Occitans. Actualment estudia història a la Universitat de Barcelona i viatja sovint a les terres occitanes i a les celtes del Nord. Ha escrit una biografia de Pere el Catòlic i guanya el Premi Sedos 1960 amb la d'Alfons el Cast (?). També fou guanyador del Premi Xant 1962.

En una primera part, del llibre que comentem, s'ocupa d'analitzar l'èsser de les nacions. Primer tracta de demostrar els terribles problemes que engendra la creació d'un estat únic i universal i posa de relleu la paradoxa que precisa-

ment els universalistes, qui promouguen la fusió de totes les nacions-estats en una entitat supranacional, no fan res més que propiciar ^{la creació} un imperi gegantí.

Tot seguit ~~analitza~~ ^{comenta} el nacionalisme autàrctic de les grans nacions, que també les converteix en imperialistes, perquè "antagònia i imperialisme no s'exclouen". L'antagònia - dir- s'entendria aviat a estendre's aquí o no desafortunada. S'hi ven obligada per a pal·liar els seus fracassos o assolir noves victòries. Només els nacionalismes dels petits pobles no representen aquests perills. Quan tota mena d'antagònia és impossible, tot imperialisme ve condemnat per endavant. Com a exemple, considerem el nacionalisme universalista dels Estats Units i l'universalisme marxista rus. Respecte dels primers dir: "D'una federació d'estats, la guerra de secessió engendraria ~~un~~ Estat federal. La nació, en el sentit clàssic i europeu, succeïa a aquella "nation of nations". Després aquesta nació es feu imperialista en els seus ideals com en les seves qüestions més pràctiques. La doctrina de Monroe li serviria ja de coartada per a assegurar-se el domini de les Amèriques; no fe guaire, la defensa del món lliure." "L'universalisme subsisteix, però com a coartada: una vocació de caritat mundial o de protecció".

Quant a l'URSS, dir: "L'universalisme marxista rus acaba en un orgull nacional (reflexat per l'orgull dels moscovites), en un imperialisme banal. És impossible de separar aquí el que és panslavisme i universalisme marxista, el que és nacional i ja imperialista, d'altre que no vol missió universal, identificació amb el gènere humà; el que es repeteix sencer de les nacionalitats i imposició a tots d'una llei comuna, folklore i uniformitat."

I, heus aquí, que quan entra a observar l'europeisme, es troba amb la sorpresa que també, ara, hom està creant un altre imperialisme,

solmesos arribin a superar la seducció de les evidències i prenguin consciència de la veritat. "No hi pot haver intadans llims - din - sense aquesta mena d'entusiasme en política i en nacionalitat". Perquè haurem de veure més endavant ~~que~~ ^{El} que les lleis que intervien en l'esborrament dels pobles són reversibles, pel a dir que en un moment donat poden actuar i dirigir el renaixement d'aquesta, nació.

Es en nom del valor humà ~~de~~ de les minories culturals, que hom lluita per a defensar-les, i també perquè precisament ~~la~~ la conservació de les comunitats culturals ~~ha de~~ ^{suporta} les bases per a l'aconseguint d'una vida social més elevada. Mes és fonamental aconseguir l'homogeneïtat. "Una comunitat dividida és una comunitat decadent". "El caràcter propi, la funció i la força d'una comunitat qualsevol - quant més d'una minoria - consisteixen, efectivament, en l'existència d'un contacte directe entre els seus membres i la consciència de pertànyer a un grup unit i coherent. Els illots lingüístics al seu si deterioren la cohesió social i sapen el sentiment de grup". "Sicé com les famílies requereixen una llar ben delimitada i inviolable, una comunitat sana només pot prosperar en al seu territori ancestral ben definit".

(M'he permès reproduir els paràgrafs anteriors per complet, perquè considero que tots els catalans en poden aprendre una bona lliçó, tant ~~en~~ ^{potser ho cap a} l'aspecte nacional, com ~~cap a~~ ^{cap al} més reduït de les col·lectivitats fora de Catalunya.)

Dit això, Jordi Ventura aclara que mai ningú, però, no vindrà el dia de prohibir cap llengua forània, no gensmenys tampoc no s'he d'atoyar cap dia a utilitzar una llengua aliena en l'administració, ensenyament, etc.

En definitiva, la unificació del món haurà de fer-se,

si es vol aconseguir una unitat orgànica, intensificant el sentiment social de tots els pobles que el componen, amb el màxim respecte per l'individu, i precisament aquest camí l'assengalen les cultures minoritàries amb el seu sentit obligat de la mesura.

Quina és la ~~solució~~ solució que hom donaria ~~per a~~ ~~per a~~ ~~resoldre~~ el problema nacional? Ahí, Jordi Ventura es fa ressò de la que propugna el assagista occità Francese Fontan.

Fins fa poc no s'evidenciava massa clarament que l'exploració de l'home és l'exploració d'una nació per una altra, i han estat els pobles colonitzats ^{els qui} ~~qui~~ ens han demostrat que més que classes proletàries, hi ha nacions proletàries. Aleshores, per tal d'evitar que això segueixi succeint, cal establir què és allò que científicament pot acceptar-se com a definidor de la nacionalitat. Fontan en el llibre "Ethnisme", que cita Jordi Ventura, diu que la humanitat no està composta per un conjunt uniforme d'individus rigorosament idèntics. "El cortat de les divisions artificials en classes, que són d'ordre econòmic, i de les divisions sexuals i "generacionals", que són d'ordre merament natural, hi ha més diferenciacions que són d'ordre lingüístic, racial i territorial, o sia ètniques. La unitat, dignem-ne mesurament, d'aquestes classificacions humanes és la nació, divisió ètnica anterior a la divisió del treball i, per consegüent, anterior a l'existència de les classes."

Resumint: "Definida segons unes bases plenament humanistes, la nació és un conjunt determinat d'individus

argumentaran que la vigència del problema que presenten
 les cultures minoritàries és actualment nul·la i que sols
 pot tenir valor com una reminiscència romàntica.
~~Per~~ Aquells qui així raonin desconeixen la realitat. La
~~preocupació~~ importància i vigència del problema és tal,
 que ha mereixent una atenció especial del Consell de l'Eu-
 ropa, de l'UNESCO; ^{del Vaticà (en el seu paper a l'Europa)} ha provocat la formació d'organismes
 especials com l'"Association Internationale des langues et
 cultures menacées" a Finlàndia o el "Conseil National de
 Défense des Langues et Cultures Régionales" a França (sense
 comptar aquelles ^{organitzacions particulars} nascuts al si dels propis països menaçats:
 IKAS (Association basque de France), Fondation Culturelle
 Bretonne, Institut d'Études Occitanes, etc). També s'oc-
 pen del problema filòlegs i historiadors d'arreu, com
 Simeon Potter i Mario Pei entre els primers i
 entre els segons, per a citar els noms
 d'aquells que ho han fet més recentment, ~~perquè n'hi ha~~
~~molts d'altres que fa una munió d'anys s'ocupen ja~~
~~fora atrets pel problema.~~

La defensa de les cultures i llengües minoritàries, compor-
 ta intrínsecament la defensa dels drets més inalienables de
 l'individu. No vulguem defensar la lluita dels pobles
 africans i asiàtics i oblidar la lluita dels pobles llatins
 de la terra de cultura mil·lenària. Si ho fèssim
 atemptariem contra l'existència ~~de dues paraules~~ de
 dos valors (cada dia més devaluats) per ~~no~~ mor d'aquei-
 xos atemptats) que conformen la base d'aquells drets de l'in-
 dividu de què parlava més amunt: la llibertat i la justícia.

perquè s'està encarant el problema a base de constituir
una Europa que resulti una unitat nacional, un cop
amalgamats els nacionalismes autàctics ^{des dels grans Estats} de ~~les grans nacions~~
europees, dandejant ~~els~~ ignorant les petites nacions, i les
comunitats ètniques que viuen dins els Estats actuals. Val
a dir, no es pot pensar en formar una "Europa" similar
~~els~~ a la nació nord-americana. ~~els~~ "Els estatunidencs
constitueixen una comunitat d'immigrants, provinents
d'arreu del món, que per uns raons pràctiques fundaren
un estat comú." Però a Europa el fet és molt diferent.
"La varietat ètnica constitueix en si la substància d'Eu-
ropa. No existeix ni mai podrà existir un poble europeu. I
"Europa" només podrà fer-se si hom té en compte el
fet que és un àrea multinacional amb cultura i llengües
diferents que constitueixen l'existència mateixa d'Europa".
Si es vol crear una Europa unida, s'han de suprimir els
problemes que es plantegen a Bèlgica, per exemple, on va-
lons i flamencs sempre s'estan disputant. "Les commu-
nats ètniques i els pobles petits existeixen i ningú no podrà
estornar-los del mapa europeu. Tal com amb els pobles
i les minories de Bèlgica no es pot formar un poble belga,
ni ningú no pot sostenir la idea boja de crear un poble
suís a Suïssa bo i fent una síntesi dels seus alemanys
francesos, italians i romans, no es podrà crear tampoc
un poble europeu."

Després s'ha d'ocupar de com les nacions preuen consciència
del seu ésser nacional. L'explicació d'aquell fet i la diversitat
d'opinions sobre l'assumpte, ens la pot donar la fenomenologia

Arribats ací haurem de distingir, doncs, allò que és sentiment nacional i allò que és la nació com a evidència subjectiva. Per tal d'aclarir aquests conceptes, es posa a analitzar la història de la nació francesa, la qual involucra forçadament la història de la gent del Rosselló, Conflent, Vallespir i part de la Cerdanya, i també la dels altres pobles "caiguts sota la fúula francesa". En unes altres circumstàncies, Jordi Ventura hauria pogut agafar com exemple la península ibèrica. "El camí que han pres - diu referint-se als francesos - quan han volgut assimilar una nació veïna ha estat molt senzill. S'han definit com a meta el portar la gent d'aquesta nació cap a l'evidència que són francesos des de sempre i que el seu país és una regió natural de França, volguda així des de l'eternitat, segons l'ordre del món, el dit de Déu, el sentit de la història... Tot el que es vulgui, en un mot, que hi ha una realitat perdurant de tots els atres, i és la de la unitat francesa. Mica en mica, aquesta noció inculcada es va filtran dintre l'èsser i els pobles "atrapats dins un parany magnífic i potent, esdevenen uns en tot sentit". Confonen l'evidència amb la veritat i aleshores, seran els mateixos pobles sotmesos els qui tractaran per tots els mitjans d'anorrear-se dins la nació francesa. "La "gran obra" dels picapedrers francesos de la unitat francesa ha estat consumada". I acaba dient: "la majoria del francesos tenen poc sentiment nacional, però tots accepten la seva nacionalitat com a evidència".

Cal posar de relleu que això mateix és el que passa amb els gells, bascos i catalans a la "pell de brau"?

En el següent capítol s'ocupa del "Mecanisme de la integració", i arriba a conclusions molt interessants. És necessari posar en marxa un pla educatiu per tal que els homes dels pobles

que: a) parlen la mateixa llengua, b) habiten, o han habitat, el mateix territori." Es clar que d'altres característiques podrien ésser considerades, per exemple una cultura pròpia, una vida econòmica comuna, un estat, una consciència nacional, però aquests ~~par~~par-
tes són canviables i per tant no poden constituir els valors ~~de~~ indicatius absoluts del fet nacional.

En un altre capítol, Jordi Ventura s'ocupa del genocidi lingüístic, i estudia les tècniques d'assimilació i d'anorreament que s'utilitzen o poden utilitzar-se. Hi pot haver genocidi físic que operi amb "guerras i execucions, fams i d'altres malalties provocades voluntàriament o no; o també hi ha genocidi físic amb les conseqüències d'una mera immi-
gració estrangera i sense intervenció d'actes de violència, o almenys sense que aquests hi exerceixin ~~un~~ paper important."

~~El~~ Aquest segon cas pren un relleu ~~no~~ remarcable actualment a casa nostra. ~~No~~ No podria assegurar que l'immigració als països catalans ~~de~~d'obres ~~de~~espanyols fos conseqüència de ~~la~~ política genocida del govern franquista, mes no hi ha dubte que els resultats que en poden pervenir serien pràcticament els mateixos, i per part dels catalans no ~~podem~~ podem arribar ~~a~~ a neutralitzar ^{ne} els efectes.

El cas és que a Catalunya arriben de persons provinents d'arreu de la península i particularment de i si bé és cert que en altres moments els immigrants han estat assimilats en la major part, ~~cal~~ cal tenir present que les cir-
cumstàncies eren unes altres i que el nombre era molt menor. I es dona un altre cas que mai no s'havia donat:

es formen barriades, senceres poblades per immigrants que arri-
ben a constituir autèntics "illots ètnics" o "lingüístics", els
quals, ^{comporten el perill} ~~tal~~ com ens diu Jordi Ventura, ~~capten~~ de deteriorar la
cohesió social i s'aparta el sentiment de grup. El fet de tenir-ne
consciència d'aquell estat de coses, no les soluciona a favor
nostre. En aquest respecte prefereixo pecar de pessimista i resta-
ria més tranquil si sabés que s'elabora alguna pla per tal
d'evitar majors conseqüències.

~~Tornant al llibre que comentem~~ Mes, tornem al llibre
que comentem. En altó que constitueix una segona part, ~~de~~
~~llibre~~ Jordi Ventura analitza les cultures i els llenguatges d'Al-
càstania, Bretanya, Gal·les, Escòcia, Cornella, l'illa de Man
i Irlanda. Naturalment que aquests no són la totalitat
de petits pobles europeus l'existència dels quals es troba
amenaçada. "Els frisís, els corsos i els valaacs; els letons,
els lituans i els estons; els sards, els albanesos, els eslovens
i els ucraïnesos; els lapons, els islandesos i els khirvitzes...
Tots aquests i la resta de l'eixam de petits pobles d'Europa,
no ha estat possible d'incloure'ls, per bé que de vegades en el
curs del nostre estudi - diu ~~Jordi~~ Ventura - els hem esmen-
tats". Tampoc no s'ha ocupat d'aquells altres que no corren
perill d'annihilació genocida: els valons, els flamenes; els tiro-
lesos; ~~els~~ els romanxs.

Molt poca gent coneix l'existència de tots aquests
països, àdhuc, afeixia, es desconeixen entre si. Treballs com
el de Jordi Ventura ~~s'han~~ haurien de proliferar arreu, per
tal de posar remei a la malaltia. Preveig una reacció,
de part de molta gent, inclús de casa nostra, els quals